

HOF ESPELO: LANDGOED VAN TEXTIEL

ROUTE 6 km

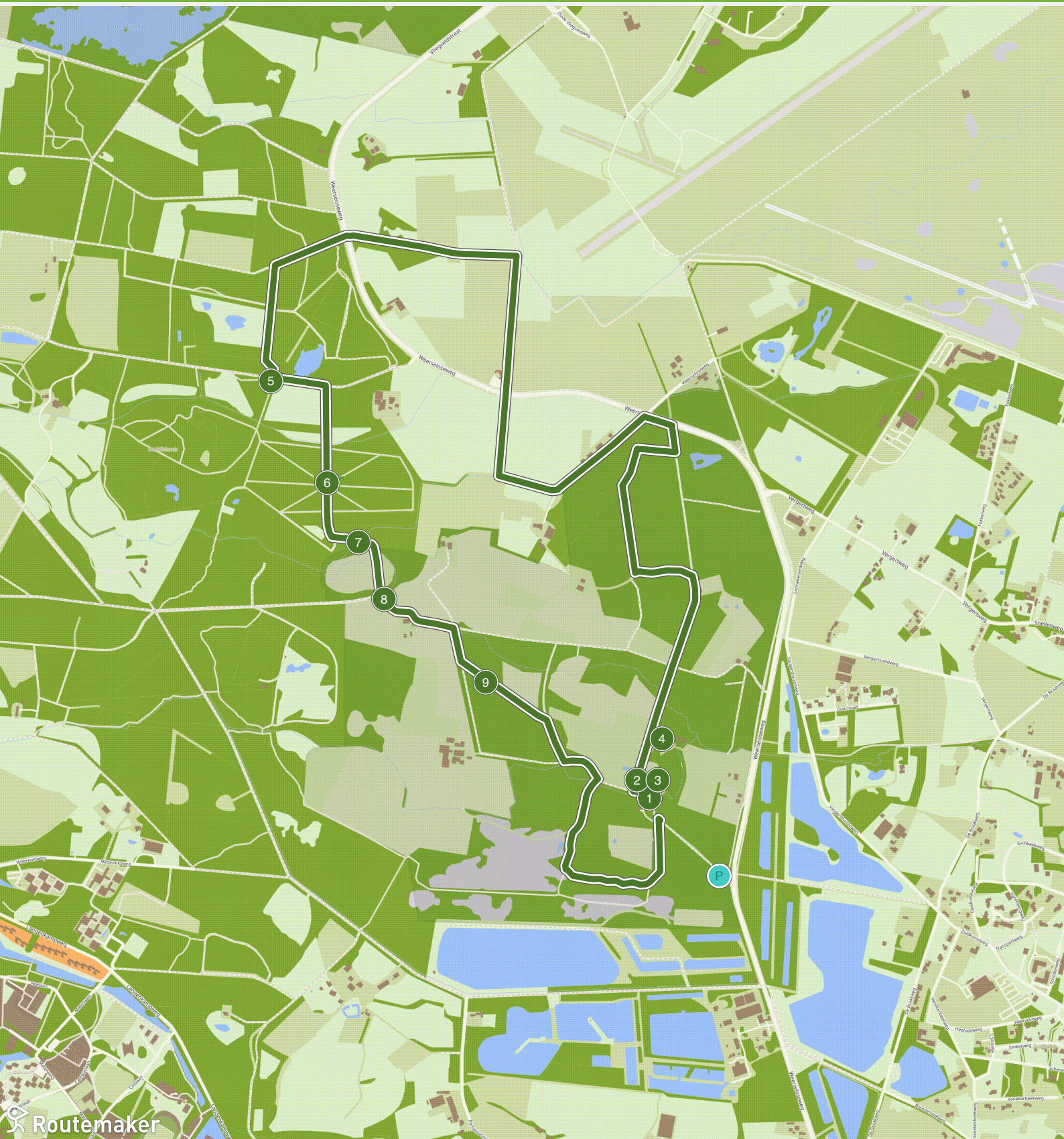

De textielindustrie heeft Twente gevormd tot de regio die het nu is. Ook op deze route staat textiel centraal. De wandeling voert over Hof Espelo, dat ooit als zomerverblijf is aangekocht door Bernhard Cromhoff, zoon van een textielabrikant. Ten Cate nam het landgoed daarna over.

Route gemaakt door Landschap Overijssel

20
24

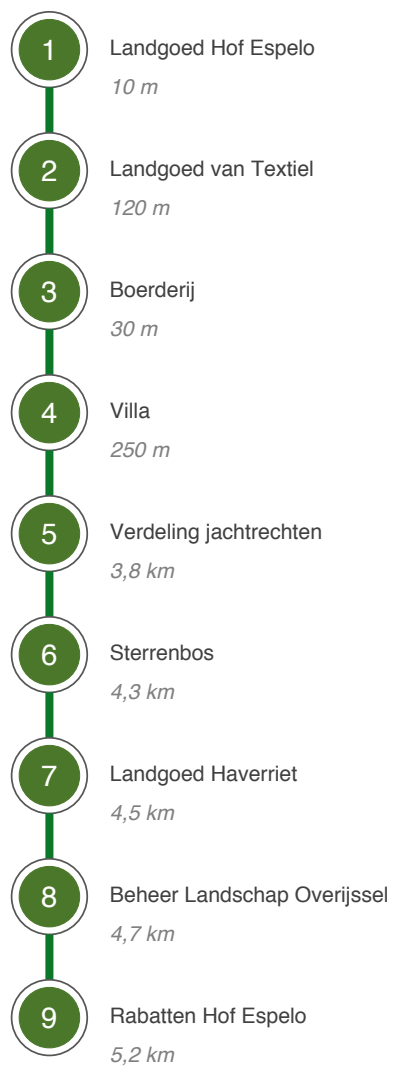
Hof Espelo: Landgoed van Textiel

Hof Espelo: Landgoed van Textiel

Hoe kom ik bij het startpunt?

Startpunt: Landschap Overijssel - bezoekerscentrum Koetshuis Hof Espelo, Weerseloseweg 259 7522 PS in Enschede. Parkeerplaats aanwezig.

Einde van de route

Hof Espelo: Landgoed van Textiel

6 km

1

Landgoed Hof Espelo

Hof Espelo

Hof Espelo is een van de negen Landgoederen van Textiel van Landschap Overijssel. Het middeleeuwse Hof Espelo werd in de 19e eeuw als zomerverblijf opgekocht door Bernard Gerard Cromhoff (1837-1898), zoon van Hermanus Cromhoff, firmant van de Enschedese textiel fabriek Ter Kuile Cromhoff.

Textielfabrikant Ten Cate

Het was Evert Adriaan Doedes Breuning ten Cate (1920-1991) die Hof Espelo van de Cromhoffs overnam. Ten Cate was lid van de raad van bestuur en commissaris van het latere Koninklijke Nijverdal Ten Cate in Almelo.

Koetshuis

Het koetshuis waarvoor je nu staat, is eind 19e eeuw gebouwd. Het diende in eerste instantie als onderdak voor paarden en later voor de automobiel van Cromhoff. Het koetshuis is inmiddels verbouwd tot bezoekerscentrum van Landschap Overijssel. Je kunt er terecht voor koffie, thee en activiteiten.

<https://www.landschapoverijssel.nl/gebieden/koetshuis-hof-espelo> (activiteiten bezoekerscentrum)

2

Landgoed van Textiel

Hofmeier

De geschiedenis van Hof Espelo gaat ver terug. Tussen 1215 en 1770 is Hof Espelo het belangrijkste Twentse bezit van het kapittel van Sint Pieter te Utrecht. Hier woont de hofmeier, die namens het kapittel als rentmeester de Twentse goederen beheert.

Landgoed van textiel

Toch noemen we ook Hof Espelo een Landgoed van Textiel, omdat de oude Hof Espelo eind 19e eeuw wordt aangekocht door familie Cromhoff, een van de oudste textielfamilies van Enschede.

Stoomweverij

Als Bernard Gerard Cromhoff (1837-1898) samen met zijn zwager Piet ter Kuile (1826-1898) eind 19e eeuw een stoomweverij laat bouwen, pakt dat goed uit. Cromhoff koopt Hof Espelo aan als zomerverblijf en laat naast de boerderij een koetshuis en villa bouwen.

Nieuw landschap

Zo zorgt de florerende textielindustrie rondom Enschede voor een heel nieuw landschap. In minder dan een eeuw tijd ontstaan rond Enschede vijf zones met meer dan honderd verschillende landgoederen.

Boerderij

Boerderij

Cromhoff gaat voortvarend met de oude boerderij op Hof Espelo aan de slag. Het is een Twentse boerderij die in 1861 (deels) is opgebouwd uit oudere materialen van de vorige boerderij. Het eerste wat hij doet is samen met een architect een plan maken om de boerderij tot buitenverblijf om te bouwen.

Landschapspark

Na de verbouwing van de boerderij is het landschapspark aan de beurt. Het is niet bekend of de Cromhoffs een plan door een landschapsarchitect hebben laten maken of dat ze zelf, samen met een tuinbaas, aan de slag zijn gegaan.

Engelse stijl

Aan de oostkant van de boerderij wordt een Engels parkje aangelegd. Een mooie plek om te wandelen, met de Haverrietbeek (tegenwoordig de Eschbeek) die rond de boerderij slingert, grote beuken en eiken die schaduw bieden en met afwisselend uitzicht op akkers, weilanden en boerderij.

Naaldbos

De meest onrendabele gronden ten westen van de boerderij én de oude heidegronden aan de noordkant worden omgevormd tot naaldbossen.

Villa

Amsterdamse school

De familie Cromhoff heeft dit fraaie landhuis in 1927 laten bouwen naar een ontwerp van architecten Van der Groot en Kruisweg. De villa, een rijksmonument, is gebouwd in de stijl van de Amsterdamse School.

Bezettingsjaren

In de bezettingsjaren werd het pand gebruikt als casino. In 1951 wordt het landgoed aan de familie Doedes ten Cate verkocht, die het in 1984 - zonder de villa - verkoopt aan Landschap Overijssel. NB de villa is niet toegankelijk voor publiek.

Verdeling jachtrechten

Verdeling jachtrechten

Veel textielabrikanten waren liefhebbers van de jacht. Die liefde ging soms zo ver, dat de jachtrechten werden teruggepacht na verkoop van het landgoed.

Hartjesbos

Zo ook hier. De jachtrechten van het Hartjesbos (hier ten noorden) kwamen toe aan L.van Heek en H. Tattersall, de Hofmeijer aan F.L. ter Kuile en het

Sterrenbos (hier ten zuiden) aan L. van Heek.

Sterrenbos

Tuinarchitect

Dit Sterrenbos is in het begin van de 20e eeuw aangelegd in opdracht van de familie Van Heek. Pieter Watez, tuinarchitect uit de vorige eeuw die ook het 'Van Heek Park' in Enschede ontwierp, heeft het plan gemaakt.

Sterrenbos

Een sterrenbos is een bos met paden die vanuit een middelpunt straalsgewijs naar de uiteinden lopen en daarmee een ster

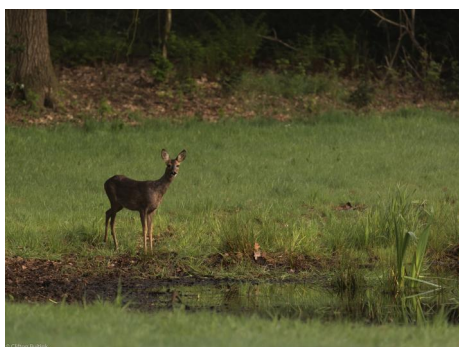
vormen. Zo'n bos was bij uitstek geschikt voor de jacht omdat de jager het overstekend wild vanuit het middelpunt op alle paden zag.

Jacht?

Zo'n sterrenbos met een strak patroon van rechte lanen was met name in de 18e eeuw in zwang. Waarom koos van Heek ervoor om zo'n bos in 1919 aan te leggen op deze plek? Was het inderdaad bedoeld voor de jacht? Of is hij op andere landgoederen geïnspireerd geraakt door het ontwerp? We weten het niet.

7

Landgoed Haverriet

Landgoed Haverriet

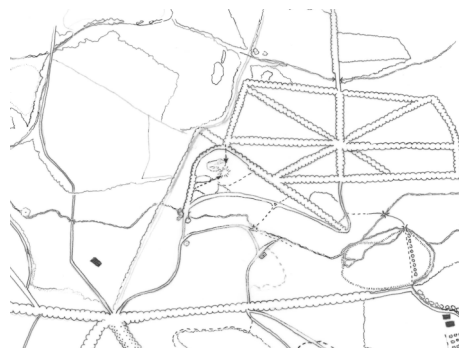
Het is onduidelijk wanneer het precies begon, maar vanaf 1917 wordt melding gemaakt van 'De Haverriet' als zelfstandige landgoednaam. Het komt in eigendom van de familie Van Heek. Het gebied wordt vernoemd naar de beek die door de heidevelden slingert.

Productiebos

Lange tijd waren hier uitgestrekte heidevelden. De Van Heeks laten grote delen van het terrein omvormen tot rendabele bossen. Veelal 'rechte dennen, geschikt voor paal- en mijnhout', zo lezen we terug in het archief.

Ontwerp Wattez

Een oude kaart van Landschap Overijssel geeft een mooi beeld van de ideeën van Wattez. Op de kruising van de Haverrietweg tekent Wattez een weg die slingerend langs de Kleine Haverrietbeek bij beuken uitkomt. Ook werpt hij een heuvel op met spiegelvijver. Op de heuvel stond wellicht een theekoepel.

Beheer Landschap Overijssel

Ten Cate

Na het overlijden van de Cromhoffs, neemt Evert Adriaan Doedes Breuning ten Cate (1920- 1991) Hof Espelo in 1951 over. Hij woont in Almelo en is eigenaar van de Koninklijke Textielfabrieken Nijverdal-ten Cate N.V.

Beheer Landschap Overijssel

Sinds 1985 is Hof Espelo in eigendom van Landschap Overijssel. Om de aankoop te kunnen financieren werd destijds een grootscheepse wervingsactie op touw gezet. Uiteindelijk droegen bedrijven, donateurs en bewoners van Enschede maar liefst 7 ton in guldens bij!

Rabatten Hof Espelo

Vroeger productiebos

Om dit natte gebied geschikt te maken voor bosbouw, werden hier in de 20e eeuw rabatten aangelegd; greppels voor de opvang en afvoer van water met daarnaast een grondwal die beplant is met bomen. Zo kon in een nat gebied toch een winstgevend productiebos groeien.

Afdammen

Inmiddels is het ook op Hof Espelo te droog geworden, met als gevolg sterfte van o.a. fijnsparren. Om water vast te houden in plaats van af te voeren, worden de greppels op verschillende plekken minder diep gemaakt of afgedamd. Zo kan het water op meer plekken de bodem in trekken.